

Figuur 2 Opstelling van gipsnestjes met de verwarmingsplaatjes.

A Verwarmingsplaatjes (in twee compartimenten).

B Digitale thermometer met bijhorende sensor.

C Beltransformator. Primair 220 Volt, secundair 4, 6 en 8 V.

D Houten geleiderail met drie spanningsdraden, verbonden met de transformator.

E Aquariumthermostaat.

De boommier *Lasius brunneus* als gast in een bosmierennest¹

Bram (A.A.) Mabelis

¹Dit artikel werd eerder gepubliceerd in Entomologische Berichten 73: 25 (2013).

De boommier *Lasius brunneus* nestelt doorgaans in oude bomen (figuur 1). Het betreft meestal eik *Quercus*, maar soms ook een beuk *Fagus*, berk *Betula*, linde *Tilia*, kastanje *Castanea* of es *Fraxinus*. De soort komt vooral in loofbossen voor, al bouwt hij zijn nest ook weleens in een geïsoleerde boom. In huizen wordt hij soms aangetroffen in een oude balk. Meestal betreft het hout met een hoog vochtgehalte dat door een schimmel is aangetast (Brink 2011). In Amerongen (Ut) zat ooit

een nest in een balk van een boerderij. Tijdens de bruidsvlucht liepen zo veel gevleugelde mieren tegen de ramen dat ze de kamer verduisterden. De bewoner vroeg me hoe hij van die gevleugelde insecten verlost kon worden. Het advies was eenvoudig: 'zet de ramen maar open'.

Boommieren maken hun nest ook wel eens in een spouwmuur (Stitz 1939, Brink 2011) of onder een houten vloer. In het veld bouwen ze niet zelden een satellietnest onder een steen in de buurt van de boom waar zich het hoofdnest bevindt (Stitz 1939, Kvamme 1982, Dekoninck et al. 2003). Verondersteld werd dat de mieren zich voor de winter zouden terugtrekken in het hoofdnest, maar vorig jaar werd in Wageningen voor het eerst een nest onder stenen gevonden dat in de winter nog bewoond bleek te zijn (Noordijk & Boer 2012). Iets dergelijks heb ik ook een keer waargenomen. Op 27 oktober 2009 zag ik in de Kaapse Bossen bij Doorn (Ut) werksters van de boommier lopen over een nestkoepel van de behaarde bosmier *Formica rufa*. Tot mijn verrassing liepen ook jonge gevleugelde koninginnen en mannetjes van de boommier over het nest. Het was vrij koud. Ze vlogen dan ook niet weg, maar kropen na enige tijd weer terug in het relatief warme nest van de bosmieren. Er liepen ook bosmieren over het nest, maar niet veel en ze liepen erg traag. Ze besteedden geen aandacht aan de indringers.

De boommier als bewoner van een bosmierennest is wel erg uitzonderlijk. In het veld leeft de boommier van kleine prooidieren en de zoete uitscheiding van bladluizen, die in bomen en struiken leven. Bij de hierboven beschreven nestkoepel waren de dichtstbijzijnde boom en struik echter ver weg. Wellicht vonden de boommieren in het bosmierennest hun voedsel. Ook de tijd waarin de geslachtsdieren actief buiten rondliepen is uitzonderlijk. Jonge koninginnen van de boommier vliegen doorgaans uit in de periode mei-juli (Van Boven & Mabelis 1986). De herfst is een ongunstige periode om een nieuw nest te starten. Het blijft de vraag of de jonge koninginnen voor een bruidsvlucht tot volgend jaar moeten wachten of doodgaan.

Figuur 1 Boommieren *Lasius brunneus* bij een nest in een boom (foto Albert Jacobs)

Verwijzingen

Boven, J.K.A. van & A.A. Mabelis 1986. De mierenfauna van de Benelux (Hymenoptera: Formicidae). Wetenschappelijke Mededelingen KNNV 173, Hoogwoud.

Brink, T. 2011. De verspreiding van de boommier (*Lasius brunneus*). Dierplagen Informatie 1: 10-13.

Dekoninck W., F. Van Kerkhoven & J.-P. Maelfait 2003. Verspreidingsatlas en voorlopige Rode Lijst van de mieren van Vlaanderen. Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.

Kvamme, T. 1982. Atlas of the Formicidae of Norway (Hymenoptera: Aculeata). Insecta Norvegiae 2. Norsk Entomologisk Forening, Trondheim.

Noordijk, J. & P. Boer 2012. Vondst van een permanent grondnest van de boommier *Lasius brunneus*. Forum Formicidarum 11: 13-15.

Stitz, H. 1939. Hautflügler oder Hymenoptera I: Ameisen oder Formicidae. Die Tierwelt Deutschlands 37. Gustav Fischer, Jena.

**Bram (A.A.) Mabelis, Ds. Keppellaan 36, 3958 JC Amerongen,
a.a.mabelis@zonnet.nl**

Inbraak in bosmierennesten door poppenrovers

Bram (A.A.) Mabelis

Inleiding

Afgelopen twee jaar heeft Staatsbosbeheer, met medewerking van zes vrijwilligers, nesten van de rode bosmieren (*Formica rufa*, *F. polyctena* en *F. pratensis*) in de Boswachterij Amerongen in kaart gebracht. Dankzij deze gegevens kan rekening gehouden worden met de volken bij het vellen van bomen tijdens de houtoogst. Dat is belangrijk, want rode bosmieren vervullen in het bos veel nuttige functies.

Rode bosmieren maken veel (schadelijke) insecten buit, ze verspreiden zaden van bosplanten, ze zijn gastvrouwen van veel soorten insecten ('mierengasten') en ze dienen als voedsel voor spechten, mierenleeuwen en andere soorten. Bosmieren zijn dan ook wettelijk beschermd door de Flora- en Faunawet, mede vanwege hun kwetsbaarheid. Ze zijn kwetsbaar omdat ze zich moeilijk ergens kunnen vestigen. Als ze lokaal uitsterven, is de leegstand van het gebied vrij definitief. De mieren kunnen zich op de Utrechtse Heuvelrug alleen handhaven als het leefgebied in stand wordt gehouden en de nesten zo veel mogelijk met rust worden gelaten.